

1. Bauer s. Chr. Frid. s. Diss. de gratiosa Spiritus.
3. Disciplina litiose contenta Wittenb. 1742.
2. Baumgarthens. Sigism. Jac. s. Diss. de ultima
coena Christi paschali Hald 1743.
3. ——— Diss. de conversione non instantanea,
Hald 1743.
4. Bebelij s. Balth. s. Diss. de primogenitura
ex mortuis rediit Domini Jesu Christi
francof. 1743.
5. Benner s. Joh. Herm. s. Zingendorff s. pro Catechis.
nus y. Th. s. Giffle 1744.
6. Boerner s. Mr. Fried. s. Diss. de Andronico
et junia in Epist. ad Rom. XVI.
v. 7. Lipsie 1742.
7. Clauswitz s. Bened. Gottl. s. Diss. nova
de fide in Jesum Christum
Hald 1743.

ANDRONICVM. ET. IVNIAM
IN. EPIST. AD. ROMANOS. CAP. XVI. COMM. 7
COMMEMORATOS

AD
VIRVM. PLVRIMVM. REVERENDVM. CLARISSIMVM
ATQVE. AMPLISSIMVM

DOMINVM
SAMVELEM. GOTTLIEB
NIEDNERVM,

A. M. ET. PASTOREM. IN. CALLENBERG. MERITISSIMVM
DOMVM. DVCENTEM

PRID. NON. SEPT. CIO IOCO XXXXII.
VIRGINEM. LECTISSIMAM

CHRISTIANAM. AVGVSTAM

FILIAM. NATV. MAIOREM

B.M.IO. CASPARIS. FEISTII

INSPECTORIS. PASTORIS. ET. CONCIONATORIS
AVLICI. LICHTENSTEINENSIS

IN. AMICITIAE. TESSERAM
GRATVLAVNDA. TRANSMITTIT

QVAE. SVB. PRAESIDIO

VIRI. MAGNIFICI. SVMME. VENERABILIS. ATQVE,
EXCELLENTISSIMI

DOMINI

CHRISTIANI. FRIDERICI. BOERNERI

S. S. THEOL. D. ET. EIVSD. PROF. PVBL. PRIM. REL
LIPSIAE. FLORET

SOCIETAS. PHILOBIBLICA

INTERPRETE

M. CHRISTIANO. VILELMO. BOSIO.

LIPSIAE

EX. OFFICINA. LANGENHEMIANA.

IN LESTER...
D. O. M. I. N. V. M.

CHRISTIANAM AUGUSTAM

SAMUELLEM GOTTLIEB
NIEDNERVA

AMETT...
D. O. M. I. N. V. M.

CHRISTIANAM AUGUSTAM

B. N. O. C. A. S. A. R. I. A. T. I. I.

...

...

...

...

...

uo arctiore olim uinculo societati nostrae iunctus fuisti, VIR PLVRIMVM REVERENDE, CLARISSIME ATQVE AMPLISSIME, FAVOR ET AMICE AESTVMA-
TISSIME, eo maiori perfusi sumus gaudio, dum TIBI fauente Numinis gratia optima quaeuis et ex uoto cuncta obtingere per literas TVAS nobis longe iucundissimas facti sumus certiores. Quem ad modum igitur, dum apud nos commoratus es, amor TVVS integerrimus et amicitia spectata nos mirifice non delectauit solum, sed et excitauit, ut pari TE animo complecteremur, ita et in praesenti tempore amorem hunc et amicitiam non tam in memoriam reuocamus, quippe quae nunquam penes nos intermoritura erit, et cuius nunquam facta est obliuio, quam publicum uoluntatis nostrae testimonium exhibemus, quod aequi bonique uelis consulere, est quod enixe rogamus.

Tantum abest, ut eos operam et oleum perdere censeamus, qui momenta, quae uidentur minima, in epistolis Paullinis, nomina inprimis α), paullo attentius considerarunt, ut potius egregie fecisse mihi uideantur, qui eorum nomina et res ad illos pertinentes literis mandarunt, quos Spiritus ipse Sanctus dignos iudicauit, ut memoria eorum ab interitu uindicaretur. In salutandorum numero, qui in epistola ad Romanos Cap. XVI leguntur comm. 7. apparet *Andronicus* et *Iunia*, de quibus nunc dispicere paululum fusius in animum induximus β). Salutationem ita expressit Paulus: Ἀσπασάνδου Ἀνδρόνικου

A 2

184

α) Conf. G. G. ZELTNERVS in *diff. de Priscilla Aquilae uxore*, Altorf. 1708. et IO. DAV. STROHBACH in *diff. de Epaphra Colossensi*, Lips. 1710.

β) Paucis hos attingimus in *diff. quae inscribitur Paulus in tertium caelum raptus*. Lips. 1740. §. VIII. p. 33.

καὶ Ἰωνίαν τὰς συγγενεῖς μὲ, καὶ συναρχμαλάτες μὲ, οἵτι-
 νες εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἱ καὶ πρὸ ἐμῆ γυγώ-
 νασιν ἐν Χριστῷ. Quum facile praeuideamus, fore ut
 cuncta frustra disputaturi simus, quae de his duobus in
 medium afferentur, nisi ueram horum nominum lectio-
 nem prolatam esse ostenderimus, paucis id peragendum
 esse arbitramur. Nomen *Andronici* semper ita lectum est,
 sed de nomine *Iuliae* non omni tempore eadem fuit opi-
 nio, quum alii *Iuliae* nomen substituerint γ), alii *Iuniae*
 nomen plane omiserint δ). Quod ad prius attinet, non
 uidetur esse *Iuliae* nomen hic genuinum, patres enim, et
 uersiones, quorum fide nititur haec lectio, non totum im-
 mo plane non negotium conficiunt. Possūmus enim et nos
 et patres et uersiones opponere, qui legerunt *Iuniam*, si
 in eo cardo rei uersaretur ε). Sed meliores codices hic
 in subsidium uocandos esse quilibet uidet, qui ita, uti nos
 legimus, legerunt ζ). Nollem cum ESTIO et ERASMO η)
 ad sequentia prouocare, ubi commate 15. *Iuliae* nomen
 occurrit. Quid enim obstat, quo minus, alia uel alius
Iuliae nomine insigniti innui possent? Vehementer mi-
 rati sumus, quum WOLPVS θ) a nobis euolueretur,
 ubi haec eius coniectura de nomine *Iuniae* occurrit: *No-*
men Iulias contractum uidetur ex pleniore Iunilius, quod
quidam Africae Episcopus Saeculo VI. gessit, sicut Cidās ex
Κιλσανός. Concedimus quidem posteriorem contractio-
 nem,

- γ) Studiosus certe et nimius saepe obseruator uariarum lectionum
 MILLIUS in *Nouo Testamento*, Amstel. 1710. cura KVSTERI
 edito, citat huius lectionis patronos *Vellianus lectiones, uers. Copt.*
Orig. in Comment. Ambrosium, et DRVSIVS ad h. l. in *Criticis*
Anglic. Tom. III. latina exemplaria.
- δ) Citante MILLIO *Chron. Alex.*
- ε) Ita CHRYSOSTOMVS, ita THEOPHYLACTVS locis allegan-
 dis et Syrus.
- ζ) ERASMVVS in *Crit. Angl.* prouocat ad codicem uetustissimum, e
 Constantia praebitum, DRVSIVS autem ad biblia regia et
 unum MSS.
- η) In *Crit. Angl.* ad h. l.
- θ) In *Curis philolog.*

nem, cum DANNHAVERO ^ι), et plerisque nostratium, Silae et Siluani nomen pro eodem uenditantes. Socius enim Paulli atque Timothei, et Silas audit, et Siluanus ^κ), adeo, ut Paullus Siluani ministerii mentionem iniiciens, de Sila absolute intelligi debeat. Nil eiusmodi hoc loco occurrit, nec ullibi Iunilii nomen leges. Nec, ut contractionem cogites, ulla causa uidetur adesse, uti in *Κιλῶς* ex *Κιλσωνίς*. Si liceret ita uersari, et nos facile de nomine *Andronici* cogitaremus contracto, ex nomine Androniciani, quod nomen gessit Philosophus Saeculi VI. λ), quo tempore Iunilius floruit Africanus μ). Sed de semel recepta lectione, et codicum fide stabilita, non est, cur discedamus. Parum, aut nihil, uti puto, nostra referet, quid haec nomina significant *Andronici* et *Iunia*, aut unde deriuentur. *Andronicus*, uir uictoriosus dicitur ZEGERO ^ν) *Iunia* autem uir dominatrix, ut unum plane et idem sit nomen. Illud nomen Graecum uidetur GROTTIO ξ) expressum de Iudaico, quod putat fuisse ΝΣΥ ΝΣΩ, *Masmissa* Poenis, hoc a Iunone deducit dictus ZEGERVUS. Quinam uero fuerint *Andronicus* noster et *Iunia*, non est una eademque interpretum sententia, ad genus quidem quod attinet. Communi interim ore fere profitentur, fuisse duumuiros inter Iudaeos celeberrimos ^ο), et uix unum et item alterum reperies, qui aliter sentiat. Urgent hi sequentia, et in primis ista uerba ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, quod ita accipiunt, quasi dicatur, eos fuisse apostolos.

A 3

-) In *Christide*. p. 131.
-) Actor. XV. seq. coll. II Cor. I. et II Theff. I.
- λ) Vide G. CAVE in *Script. Eccl. hist. liter.* p. 541. edit. *Basil.* 1741. Saec. VI, contra quem disputat FABRICIVS in *Bibl. Graec.* Vol. VIII. 387.
- μ) Vide de hoc *Centur. Magdeb. cent.* V. p. 1144. sqq., ubi uitam, scripta, dogmata, et naeuos enarrant. Adi etiam SPANHEM. in *Hist. Eccl.* Tom. I. opp. p. 1140. CAVE p. 526.
- ξ) In *Crit. Angl.*
- ο) Ita sentiunt WOLFIVS in *Curis* ad h. I. CHEMNITIVS in *Comm.* p. 207. BALDWINVS p. 260. HYNIVS in *Thesauro Apostolico* p. 129. Nat. ALEXANDER in *Comment. literal. & morali*

stolos. Quem sensum posse admitti minime dubitamus, licet non necessariam hanc esse expositionem paulo post simus usuri. Non defuerunt tamen et olim et nostra aetate uiri, qui, uti par erat, minime religioni sibi duxerunt, dissentire ab hisce, et quibus uerisimilitudo sententiae plerorumque non est tanta uisa, quanta uidebatur ESTIO. Putarunt igitur, quoniam *Iunia* nomen femininum est, quod ex terminatione colligi potest, quae est communis femininis, feminam quandam extitisse huius nominis π). Alii eo usque progrediuntur, ut hos duos coniuges fuisse sibi persuadeant ρ), quae posterior sententia simili, qua prior, nititur coniectura. Certissimum enim est, nihil fere solidi certique de his posse afferri, quum destituamur monumentis, et pleraque etiam in medio esse relinquenda. Nemo porro rite probare poterit, fuisse eos ex LXX. discipulis σ) illis, qui in Pentecoste Apostolis adfuerunt, aut ex primis per Petrum conuersis τ). Interim nollemus cum ESTIO ex hac ratione hoc assertum de *Andronico* et *Iunia* discipulis e LXX. negare, quoniam apostolus Paullus alias forte aliquid honorabilius dixisset, uti in *Epist. ad Philipenses IIII, 3.* memoratis quibusdam fide-

libus

moralis in omnes S. Paulli epistolas, p. 130. edit. Rothom. ESTIUS in *Comment.* Tom. I. p. 227. HILDEBRAND de *Hierarchie Veteris Ecclesiae* §. 27. p. 20. Helmst. 1737. 4. PAREVS *Opp. Theol.* Tom. I. p. 293. edit. Ven.

- π) CHRYSOSTOMVS Tom. IIII. *Opp.* edit. *Parif.* Hom. XXXI. in *Epist. ad Rom.* et THEOPHYLACTVS, perpetuo uestigia eius premens, in h. l. p. 155. edit. *Londin.* adde etiam ex MENAETIS Graecis locum not. ω . adducendum.
- ρ) DRUSIVS et GROTIUS in *Crit. Angl.* qui uidetur, inquit, fuisse *Iunia* uxor *Andronici*, cui nomen $\pi\epsilon\tau\tau\alpha$.
- σ) Disputatum fuit de horum numero et nominibus, quam litem leges in CONR. SCHVRFLEISCHII *Hist. Eccl. Saec. I.* a GOTTF. WAGNERO edita, p. 57. Nos cum EVSEBIO in *Hist. Eccl.* Tom. I. *script. eccles.* ex edit. VALESII *Lib. I. Cap. 12.* p. 23. nil determinamus.
- τ) GROTIUS, MARLORATVS in *Expos. Nou. Test. Cathol.* p. 666. SALMERON Tom. XIII. *Opp.* p. 716. edit. *Colon.* NATALIS I. C. ERASMVVS in *Paraph.* p. 69. *Basil.* edit.

* * *

libus addit, ὡν τὰ ὀνόματα ἐν βιβλῷ ζωῆς, quod beneficium promiserit Christus LXX discipulis *Luc. X, 20*. Non est, cur hoc cogites. Non est spernenda interim meditatio, quae magis pie quam solide profertur. In arbitrio enim erat apostoli positum, uel hoc uel aliud iungere quidem elogium, et satis honorabilia sunt, liceat mihi uocabulo ESTII uti, quae addit his nominibus Paullus. Pari incertitudine laborant ii, qui uiros apostolicos *Andronicum* et *Iuniam* putarunt, apostolorum nomine eos insignientes, uocabulo apostoli paullo latius sumto υ), uel legatos in uocem apostolorum appellantes φ). Horum aduentus Romam ante Paulli aduentum poni solet, statim post effusionem Spiritus S. Hierosolymis in apostolos factam, quam una cum aliis oculis suis usurparint χ). Docuerunt ibidem primum ex nonnullorum opinione, et doctrinam de Iesu Christo annuntiarunt, uel certe propagationem Euangelii adiuuarunt ψ), unde etiam dona linguarum et miracula tribuuntur iisdem ω). De *Iunia* nemo scit, quorsum abi-

- uerit.
- υ) Vid. *Cent. Magd. Cent. I. Lib. II. p. 507*. Ostendit etiam hoc discrimen praeter alios NIC. SERRANVS de *Rebus Moguntinis notat LIII. §. 2. 3. p. 571*. qui legitur in G. C. IOANNIS *Script. rerum Mogunt.* Tom. I. *Frf. ad Moenum 1722*. SVICER *Thef. Eccl. I. P. 475*. Ita occurrit II Cor VIII, 23. Phil, II, 23. II Cor. III, 9.
- φ) PAREVS I. C. DANNHAVER in *Christeide s. Dramate sacro, in quo ecclesiae militia a Iesu Christo ad thronum coelestem exaltato ad nouissimum usque et praesens saeculum deducitur aenigmatice primum post aperto commentario p. 93*.
- χ) DANNHAVERVS p. 138. et *Cent. p. 22*.
- ψ) DANNH. ibid. MARLOR. I. C. LVTHERVS *Lipsf. Tom. XXI. p. 501. Alt. Tom. VIII. p. 451. a. Ien. 1580. Tom. VIII p. 237. b. Vitteb. Tom. VIII. p. 603. b. GVNTHER in Erklärung der Epistel an die Römer, II. Theil p. 1362*. Nollem tamen cum hisce dumuiris Petrum primum Romanorum Episcopum, ex hoc fundamento negare, et nil certe contra aduersarios efficeremus, ni alia suppetent argumenta.
- ω) *Cent. p. 518*. MENAEA ad diem Mai. XVII. haec habent:
 Ἀδελφίκοις ὁ τῷ κυρίῳ ἀπόστολος πᾶσαν τὴν οἰκὸμένην ὡς ὑπόπτερος δια-
 δραμαὶ πᾶσαν πλάνην ἐκβαθρῶν ἀνίστασιν, τοὶ χριστοὶ κερύτται, συνειποῦ-
 νη ἔχον τὴν ἀπερδάμασαν ἰσχύϊν τῷ κόσμῳ ἢ ἢ κεκρωθήσαν, καὶ χριστῶ
 μὲν ζῶσαι, ἔδει πολλὰς πρετιγισθῶν ἑλλυκτικῆς εἰδαλικῆς μεν οἰκῆς
 κατίεσιφοι,

uerit. De *Andronico* autem uolunt, episcopatum Pannoniensem ad eum esse delatum, quod CALOVIUS ex DOROTHEO tradit α). In more erat positum ueteri ecclesiae Graecae singulis fere diebus memoriam alicuius uiri sanctissimi recollere, eundem quoque singulis et propriis sancti officii solemniter celebrare modo, laudes eorum recitando, et Diuos istos inuocando. Memoria *Andronici* et *Iuniae* in diem XVII. Maii incidit, circa quorum cultum pari modo uersati sunt β). Vocatur *Andronicus* in *Menaes* τῆ παραδόξε θάυματος σίφος caet. Laudatur porro: λόγω τὴν ἀλογον ἐπάυσας τῆς ἀθείας φθορὰν, ὡς τῆ λόγῃ ὑπήκοος κλεινὸς δίκαιος, καὶ φαστὴ διαυγέστατος τῆς αἰνεμένης, θεομακάριστε. Ad utrosque sic sermo dirigitur: πᾶντες ὁ θεὸς ἀπίστος θεοῖς ἐπαίνεσιν ὑμᾶς ἐνδειάζων λαμπρότατα ταῖς πιστῶν παρήρησι τὴν ὑμῶν γενναϊότητα, πρὸς τέτες λέγων, ἀποδερχθῆναι ὑμᾶς θεῷ τῆ λόγῃ μαθηταῖς πάνσοφοι καὶ συγγενεῖς αὐτῶ, Ἰωνία πάνσοφε, μάκαετῃ Ἀνδρόνικε, θεῷ θεράποντες. Vocantur ὁδοῖοι σωτήριοι καὶ πρεσβυτάι πάντων τῶν πιστῶν αὐτῶς τιμῶντων. Similis furfuris sunt, quae in *Menaes* leguntur elogia, quae huc exscribere nolumus. Satis igitur, uti credimus, apparebit, quam incerta et dubia sint, quae in medium afferri solent de *Andronico* et *Iunia*. Licet uero haec ita sint, nonnulla tamen possunt indubie de iis affirmari, ipso Paulo apostolo haec afferente, quod fuerint cognati eius, concaptiui, insignes inter apostolos, et denique ante eum in Christo. Mihi commendari uidentur γ) a cognatione 2),

- a com-
κατήρεφον, ἐκκλησίας δὲ θείας πανταχῇ οἰκοδομήσαντες καὶ πνεύματα ἀκά-
θαετα ἐξ ἀνθρώπων ἀποδιέξαντες καὶ πᾶν ἀνάτα θεοποιήσαντες. κ. τ. λ.
*) CALOVIUS in *Bibl. illustr.* ad h. l. et in *Bibl. Germ.* III. *Theil*
p. 187. BARONIUS in *Annalibus* Tom. I. edit. Col. a. 38. p. 56.
β) Vid. MENAEA GRAECA, et *Martyrologium Metricum*, ex *Menaes*,
Cod. Chiesiano actisque sancti collectum. ab Urb. God. Siebero,
Lipf. 1727. p. 176.:

In S. Apostolos *Andronicum* et *Iuniam*

Ἔστι διδάξαι, Ἀπίστοι, μωρία,

πρὸς Χριστὸν ἠλθε, ὃς καλῶ πρὸς Φῶς ἔδω.

Adde *Menologium Basilii Imp. Porphyrogenitae, Anthologium aucto-
ritate Clem. VII. uulgatum* et omnia *menaea*.

a) communi calamitate 3) ab amicitia inter apostolos contracta 4) a tempore conuersionis. De singulis pace tua, VIR PLVRIMVM REVERENDE, strictim atque cursim, liceat mihi cum Gellio loqui, agemus, et paucis nos expediemus. *συγγενής* fuerunt Paulli *Andronicus* et *Iunia*, quod uocabulum ad uerbum exprimeres *congeneres* γ). Vox graeca plerumque tunc adhibetur, quando homines eiusdem gentis indicari debent. Paullus in hac ipsa epistola *Cap. VIII, 3.* Iudaeos uocat *συγγενής κατά σάρκα*, et, ut intelligamus hos a se innui, addit *κίρινός εἰς τὴν Ἰσραηλῆται* δ). Unde et interpretes non sine fundamento, uti putamus, etiam hic de *Andronico* et *Iunia* Iudaeis cogitant e). Quem ad modum autem ii, qui de iisdem e tribu Beniaminis, unde Paullus ortus erat, oriundis coniciunt ζ), nullo eodem locum producere possunt, ubi *συγγενής* in N. F. tribu eodem natos significet, quod uox *συγγληνός* melius exprimit, ita calculum nostrum iisdem iure denegamus. Idem iudicium esto de coniunctione sanguinis, uel de affinitate, quae h. l. a nonnullis quaeri solet η). Concedimus quidem, Paullum habuisse cognatos θ) a parte forte parentum Tarsensium ciuium, interim tamen nil de his duobus et quinam

- γ) Quam uarie hanc uocem adhibuerint LXX. uiri ostendit ABR. TROMMIVS in *Concord. Graec. uers. LXX. interpp.* Tom. II. p. 467. seq. et loca Nou. Foed. ubi haec uox occurrit, collegit ERAS. SCHMIDIUS in *ταύτησιν Ling. Graec. p. 577.*
- δ) ADI HEVMANNVM in *Poec.* Tom. II. p. 519. ubi λέγει *συγγενής* interpretatur *gentis Iudaicae hominem.*
- ε) SALMERON, MARLOR. ESTIVS, GROTIUS, GVNSH. II. cc. BIBLIA TYBING. CORNELIVS A LAPIDE ad h. l. p. 195. *Edit. Antw.*
- ζ) ESTIVS, qui Iudaeos et contribules iungit, TIRINVS in *Comment. Vet. et Nou. Test.* Tom. II. p. 1108. *edit. Antw.*
- η) NATAL. BALD. GROTIUS. II. cc. MENOCH. in *Comment.* Tom. II. p. 311. *edit. Colon.*
- θ) etiam in *Epist. ad Phil. III, 3.* per *σύζυγος* non intelligas uxorem Paulli, quam sententiam tamen non plane esse ridiculam ostendit Vir. Pl. Reu. M. CHRIST. GOTTFR. HVHN in *Scheß. Lips.* 1737. euulgato.

nam alias cognati sanguine fuerint, unquam certi afferes. Longius progreditur Paullus 1), eosque συναρχμαλώτες appellat. Improprie id accipiunt alii, plerique proprie. Negat CHRYSOSTOMVS Paullum captiuum fuisse, uult autem eum multo grauiora fuisse passum, quum non solum patria exulasset, sed etiam cum fame et morte ei conflictandum fuerat, comparatione instituta inter eiusmodi miseros homines, et eos, qui uinculis detinentur. Concludit denique *Andronicum* et *Iuniam* ob pares toleratas calamitates concaptiuos nominari. Consentiunt THEOPHYLACTVS et ex nostratibus GYNTHERSVS, qui paritatem, sic loquitur, persecutionis, et paritatem constantiae iungit, hocque longe uerifimilius putat ea sententia, quae proprie illud affumit. Quum autem non sit recedendum a propria uerborum significatione nulla urgente necessitate, omnino hinc 2) posterioribus merito assentimur. Licet enim tempus, et locum captiuitatis indagare nequeamus, inde tamen uel ipsam captiuitatem Paulli, et nostrorum negare non audemus, praesertim quum nimis coacta nobis uideatur impropria huiusmodi explicatio, quae de perpeffis calamitatibus loquitur. Commendantur porro fideles nostri, quod fuerint ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, quod uariam eloquium explicationem passum est. Plerique ita explicant, quasi ipsi apostoli fuerint, et diceretur ἐπίσημοι τῶν ἀποστόλων μ). Quae loquendi ratio omnino fundamentum habet, quod eos

- 1) Ab uno elogio minori ad maius procedit, quae figura climax est rhetoribus. Attendit ad hoc CHRYSOST. THEOPHYL. PAREVS II. cc.
- 2) Ita PAREVS, MENOCHIVS, TIRINVS, NATALIS, BALDWINVS, BIBLIA TVBINGENSIA.
- 2) De his momentis plerique sunt dubii, nonnulli autem de Philippis Macedoniae Metropoli cogitant, in primis PAREVS, cuius captiuitatis mentio fit, *Actor. XVI, 24*.
- μ) Versio E. LVTHERI, BIBL. TVBING. et LVNEB. GYNTHER, BRENTIVS *Opp. VII. p. 76*: ed. *Tubing.* TIRINVS, CORN. A LAPIDE, et, qui et quoad uerba cum eo sentit, MENOCH, BEZA in *Nov. Test.* edit. *Steph. 1565.* repete not. ψ.

eos latere nequit, qui uel graeca primis, ut aiunt, labris degustarunt. Nihil uero usitatus etiam in N. F., quam quod praepositio ἐν per inter exponi debeat ν), ut sensus sit: ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, *insignes inter Apostolos*, qui etiam caeteris Apostolis bene sint cogniti non mihi solum. Pietas eorum satis se commendabat, et in omnium oculos incurrebat ξ). Ἐπίσημος enim est is, qui re quadam conspicuus est prae aliis ο). Hac uero explicatione admissa, quae cur admitti nequeat, non uidemus, nihil illi lucrantur, qui *Andronicum* et *Iuniam* uiros collegas dixerunt π), ob hoc in primis elogium moti. Optime enim omnia inter se cohaerent, etiam *Iuniam* feminam cogites. Non enim uocatur apostolus, quod plerumque putatur, sed de amicitia cum apostolis contracta, et consuetudine cum iisdem sermo est. Forte etiam ratio posset dari,

B 2

cur

- ν) AVGVSTINVS ep. LVIII. p. 304. edit. Reinb. GLASSIVS in *Phil. Sac.* Lib. III. Tr. VI. in *Append. Can.* XVIII. n. 8. et AELIANVS in *Var. Hist.* Lib. VI. Cap. 1. εἰδὶ ἐν βαρβάρους καλὰ.
- ξ) Ita ESTIVS, GROTIVS ex Syro, cui aslipulatur CALOVIVS, CLERICVS ad *Hammond* VATABLVS.
- ο) Vid. *Mat.* XXVII. 26. et SVICER. in *Thef. Eccles.* Tom. I. 1174. n. 2. ZEGERVVS ἐπίσημοι, inquit, *insignes, quos notabiles uulgo dicimus.* ERASMVVS per *subiles* exponit, addita hac ratione, *ne quis eum de genere loqui existimet.*
- π) Hanc plerorumque sententiam esse iam uidimus, et nos in *differt.* not. β) p. 3. citata communi sententiae accessimus, quum tunc plenior discussio nihil ad rem faceret. Nunc probe expendentes, parem pro utraque sententia militare uerisimilitudinem, in medio id relinquimus, utrum *Iunia* fuerit mas an femina. In ea tamen ratione perisistimus, quam tunc addimus, cur ἐπίσημοι dicti sunt *Andronicus* et *Iunia*, scilicet, quoniam priores Paulo fuerant in fide amplectenda. Quod enim *Vir Nobil.* OEDERVS filius in *diff.* hoc ipso anno *Gotingae* nostrae *dissertationi* opposita §. XVIII. p. 33. asserit, rationem inde esse arcessendam, quod *eorum merita in tradenda, propaganda, defendenda denique religione inuicem, hoc est illustria essent* multis adhuc probationibus eger, nunquam certe ob monumentorum clarorum defectum afferendis. Nostra uero sententia et ratio in ipso textu latet.

cur femina uocata sit apostolus ϵ). Addit denique Paulus σ $\kappa\alpha\iota$ $\pi\rho\acute{o}$ ϵ $\mu\acute{\epsilon}$ $\gamma\epsilon\gamma\omicron\gamma\alpha\sigma\iota\nu$ $\epsilon\nu$ $\chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}$. Hac phrasi indicari, quod priores in Christum crediderint Paulo, nemo est, qui dubitet, et nos alibi hanc notionem pluribus eruimus σ). Singularem huius propositionis emphasim notat BEZA τ). An in Iudaea interim conuersi fuerint, unde postea propter persecutionem ortam Romam fugerint, nil curamus υ). Modestiam Paulli, qui haec addat, inde deducunt CHRYSOSTOMVS et THEOPHYLACTVS ϕ).

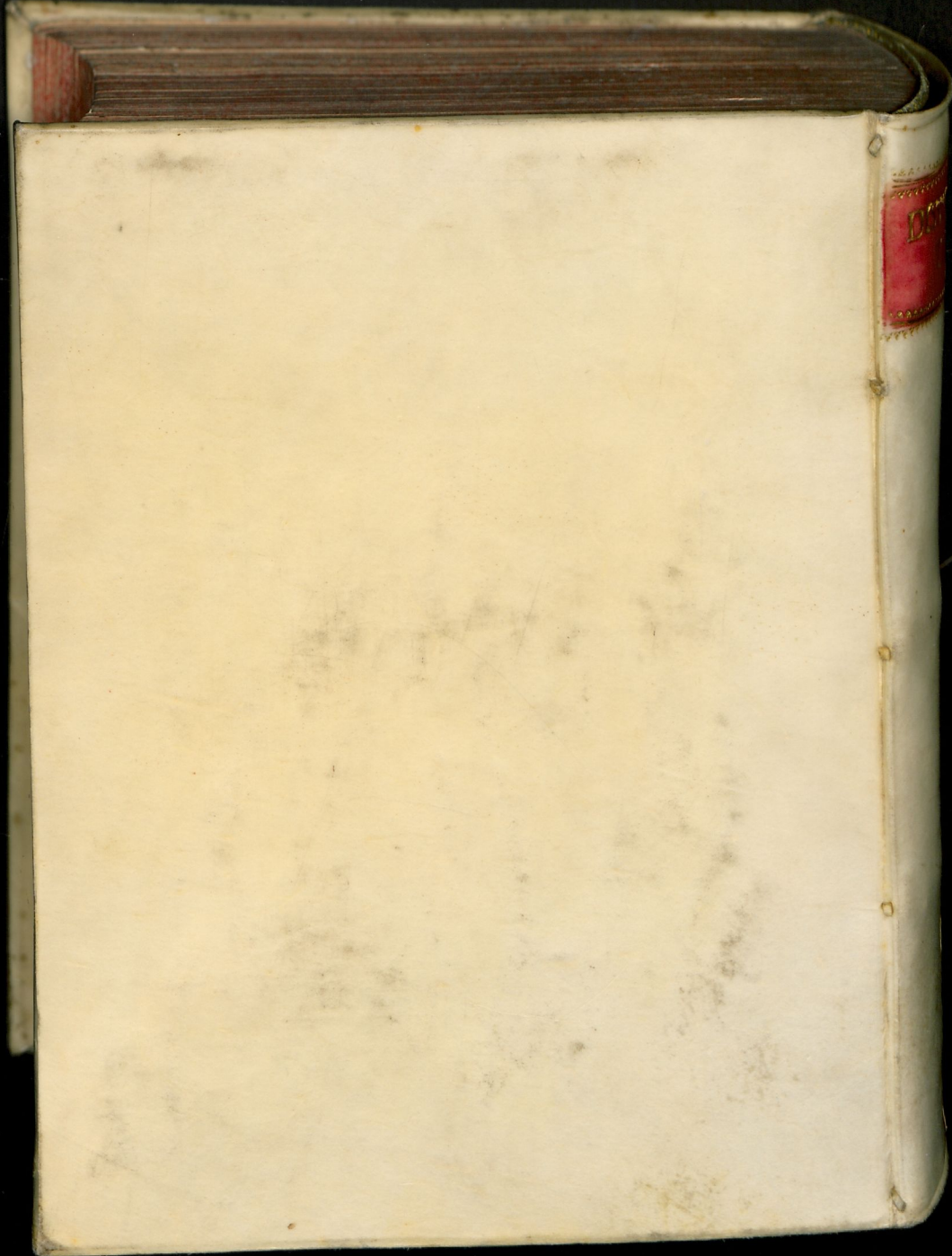
Absentem tanquam praesentem TE, VIR PLVRIMVM REVERENDE, nobis sistimus, et cum animi quadam iucunditate recordamur illius temporis, quo Lipsiae, quo nobiscum fuisti uersatus. E suggestu sacro dicendo priuatim rite TE praeparasti, et publice gregem TIBI concreditam fideliter instituisti. Iuuentuti, cui praefuisti, eas instillasti doctrinas, quas officii TVI ratio requirere uidebatur. Recitationes TVAE abs TE praelectae eiusmodi nobis sunt uisae, ut non poterant, non placere. Callenberga dirigente ita Numine TE sibi constituit apostolum, et nunc TIBI parantur nuptiae. Gaudemus de prospera TVA fortuna, et TIBI, AMICE NIEDNERE, TVAEQUE SPONSAE LECTISSIMAE more romano laeti acclamamus: Feliciter. Haec est summa uotorum nostrorum. Egregias reportetis uictorias, optamus, et ab arbitro rerum humanarum summo id VOBIS expetimus. Omnes uitae molestias Deus Optimus a VOBIS longissime arceat, ad immittas autem calamitates superandas addit semper beneuole. Sic fiet, ut una TECVM, AMICE OPTIME saepius gaudeamus, et amicitia TVA, cui nos commendamus, diutius frui liceat.

- ϵ) CHRYSOST. ita hac de re loquitur: Βάβαη πόση τῆς γυναῖκος ταύτης ἡ φιλοσοφία, ὡς καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἀξιώδηται προσηγορίας.
 σ) In *Dissert. cit.*
 τ) loc. cit.
 υ) Haec est sententia HVNNII in *Thef. Apost.* p. 129. ϕ) Ll. cc.

ad 12

00 A 6450

12

ANDRONICVM. ET. IVNIAM
IN. EPIST. AD. ROMANOS. CAP. XVI. COMM. 7
COMMEMORATOS

AD
VIRVM. PLVRIMVM. REVERENDVM. CLARISSIMVM
ATQVE. AMPLISSIMVM

DOMINVM
SAMVELEM. GOTTLIEB
NIEDNERVM,

A. M. ET. PASTOREM. IN. CALLENBERG. MERITISSIMVM
DOMVM. DVCENTEM

PRID. NON. SEPT. CIO IOCO XXXXII.
VIRGINEM. LECTISSIMAM

CHRISTIANAM. AVGVSTAM

FILIAM. NATV. MAIOREM

B.M. IO. CASPARIS. FEISTII

INSPECTORIS. PASTORIS. ET. CONCIONATORIS
AVLICI. LICHTENSTEINENSIS

IN. AMICITIAE. TESSERAM
GRATVLAVNDA. TRANSMITTIT

QVAE. SVB. PRAESIDIO

VIRI. MAGNIFICI. SVMME. VENERABILIS. ATQVE,
EXCELLENTISSIMI

DOMINI

CHRISTIANI. FRIDERICI. BOERNERI

S. S. THEOL. D. ET. EIVSD. PROF. PVBL. PRIM. REL
LIPSIAE. FLORET

SOCIETAS. PHILOBIBLICA

INTERPRETE

M. CHRISTIANO. VILELMO. BOSIO.

LIPSIAE

EX. OFFICINA. LANGENHEMIANA.

